

Naš List

Neodvisno politično glasilo za Slovence

Izhaja vsak torek in petek: ako je ta dan praznik, pa dan poprej. Velja za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. — Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposlane naročnine se ne ozira. — Posamezne številke po trafikah po 10 v. Pošilja se tudi „Slov. Gospodinja“ posebej.

Z mesečno prilogo
Slovenska Gospodinja

Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Našega Lista“ v Ljubljani. Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo je v Kamniku, kamor naj se izvoli pošiljati naročnino in reklamacije. — Oglasi se računajo tristoletna petit-vrsta po 12, 10 in 8 vin. za 1., 2- oz. 3krat. za večkrat izdatno znižane cene.

Vsebina: Vsesokolski zlet v Zagrebu. — Grozodejstvo e. kr. vojaštva. — Politični pregled. — Štajersko: Razno. — Kranjsko: Razno. — Prosveta. Podlistek: Žena in socializem.

Vsesokolski zlet v Zagrebu.

Slovani na severu so že davno živeli svoje narodno, politično in kulturno življenje, ko smo Jugoslovani še spali trdno spanje. Vzbudil nas je klic pomladi, klic preropenja, klic svobode. Prebudivši se smo se veselili mladega življenja, svojega življenja, vse okolu nas je navduševalo, vriskali smo radosti kakor malo dete, jecljati smo pričeli prve besede o slovanstvu, ilirizmu, Jugoslaviji, zedinjeni Sloveniji. Postali smo zgovorni in blebetavi, pa tudi vztrajni in junaški — ob čaši vinca.

Ne tako naši narodni nasprotniki, ki so bili marljivo na delu, da nam ugrabijo krasno in bogato rodno zemljo, da nam potujčijo deco našo, da spodmaknejo tla naši gospodarski in politični samostalnosti.

Vspreh naših protivnikov so vzbudili, stoprav ko nas je vže zagrinjalo sovražno valovje, smo se preplašeni vzdramili. Spoznavati smo pričeli, da naša rešitev, naša bodočnost leži edino le v resnem, premišljenem, sistematičnem in vztrajnem delu.

A da tudi z a m o r e m o biti taki delavci, to je pokazal l. 1904. vršivši se slovenski vsesokolski zlet v Ljubljani; je dokazal l. hrvaški vsesokolski zlet v Zagrebu dne 2. in 3. kimovca letos. Ti dve prireditvi sta bili nekako merilo, nekaka preskušnja, smo li Slovenci, so li Hrvati sploh sposobni in zmogni živeti samostojno politično življenje. In brez ošabnosti zamoremo reči o nas Slovencih in trditi o bratih Hrvatih, da

Žena in socializem.

Spisal Avguštin Bebel.

Žena v preteklosti.

(Dalje.)

Postanek strojništva, uporabljanje naravnoslovnih ved v produktivnem procesu, nova pota v trgovini in prometu so razdrila vse stare uredbe. Privilegije ceh, osebna omejitve, pravice mark in členstev, in vse kar je bilo s tem v zvezi, je prišlo med starino. Vedno naraščajoča potreba po delavskih močeh se ni zadovoljila z možem, zahtevala je tudi po ženi, kot cenejši delavski moči. Nevzdržljive razmere so morale pasti in so padle. Že dolgo, od novo nastale buržoazije, zaželjeni trenotek k temu je prišel, kakor hitro je zadobila nemška politično jednoto. Buržoazija je zahtevala zapovedovalno po prostem razvoju vseh družabnih moči, v prilog njih kapitalističnim interesom, ki so postali v onem trenutku do gotove stopnje, interesi zelo velike večine. Tako je prišla obrtniška prostost, razveljavljanje zakonskih omejenosti in ona celo zakonodajstvo, ki se z eno besedo karakterizuje kot meščansko liberalno zakonodajstvo. Omejeni reakcionarji so pričakovali od teh naredb pogin vsake pravosti in morale. Umrlí monguški škof Ketteler se je pritoževal že leta 1865., torej še predno je novo socialno zakono-

sta ta dva naroda pokazala, da sta prav tako naroda bodočnosti, kakor je to že davno dokazano o jeklenem narodu češkem ter o narodu znamenite preteklosti, o narodu poljskem.

Hrvatom je iskreno čestitati na sijajnem vspehu tako na gospodarskem kakor na kulturnem polju — tam gospodarska razstava, tu telovadišče. Bil je v Zagrebu kongres sokolskih delavcev vseh slovanskih narodov. Prišli so skupaj ne samo, da se spoznavajo osebno, marveč da položijo račune o svojem dosedanem delu, da pokažejo to delo in učinek dosedanjega dela tisočerim in tisočerim zbranega naroda, ki od njega Sokoli naravnost zahtevamo, da bodi strog sodnik. Saj najstrožja kritika nam ni dovolj stroga ob vzvišeni in odgovorni nalogi, ki nam jo nalaga sokolska misel: vzgajati poedince in s tem narod svoj telesno, duševno in nravno!

Bil je dolg vlak, ki je odpeljal člane „Slovenske Sokolske Zveze“ v soboto 1. t. m. iz Ljubljane proti Zagrebu. Bilo nas je 477 Sokolov. In sicer so poslali Sokoli iz Brežic 20, iz Celja 42, Domžal 8, Gorice 11, Idrije 24, Ilirske Bistrice 14, Jesenic 12, Kamnika 14, Kranja 23, Ljubljane 94, Ljutomera 36, Mozirja 7, Novegamesta 40, Postojne 18, Prvačine 6, Solkana 15, Šiške 22, Trsta 24, Tržiča 3, Zagorja 28, Žalca 13 članov ter Žensko telovadno društvo v Ljubljani 3 članice. Prvikrat je nastopala Zveza izven slovenskih meja in častno je nastopila. Staroste in načelniki so v posebnem vozu zborovali vso pot. Bilo je še marsikaj vrediti glede telovadbe, porazgovoriti podrobnosti, razdeliti legitimacije, skrbeti za prenočišča in obede. Pozdravljeni od mnogobrojnega občinstva na ljubljanskem kolodvoru smo nosili seboj iskrene pozdrave slovenske

dajstvo zadobilo veljavo, „da pomeni ovrženje vseh obstoječih zaprek k sklepanju zakonov uničenje zakona, ker sedaj je omogočeno zakoncem poljudno se raziti“. Lepo priznanje, da je moralna vez današnjih zakonov tako slaba, da naj le sila veže zakonce nase.

Okolnost, da se sedaj naravi primerno sklene več zakonov, je povzročila na eni strani hitro naraščanje prebivalstva, na drugi pa to, da je pod novimi razmerami se velikansko razvijajoči industrijski sistem ustvaril nova prej še neznana zla, vse to je naredilo bojazen pred preobljudenostjo. Konservativci in liberalni ekonomisti imajo od tedaj jednake pomisleke. Pokazali bodemo, kaj ima pomeniti bojazen pred preobljudenostjo in bomo razmotrivali njene vzroke. Med one, ki bolehalo na bojazni pred preobljudenostjo in omejitvi zakonske prostosti spada posebno prof. Ad. Wagner. Po njegovem se ženijo delavci v razmeri s srednjim stanom prekmalu. Oni kot drugi, ki najdejo slično, prezejo, da se ženijo možki člani višjih stanov le vsled tega, da sklepajo stanu primerne zakone, ki je nemogoča predno dosežejo gotovo dostojanstvo. Za to pa se odškodujejo možki člani višjih stanov pri prostituciji. Tudi delavca se navaja na to, ako se mu otežkoči ženitev ali pa v gotovih okolišnih prepove. Ali ni se

prestonice v osrčje Hrvatske. Slavnostno razpoloženje se nam je vlegalo na dušo. Nam se je pridružil tudi Prvi istarski Sokol v Puli. V Zagorji je vstopil Zagorski Sokol, v Vidmu Dolenjski Sokol, v Brežicah pa brežiški Sokol.

Navdušeno so pozdravljali naš vlak v Sevnici, Rajhenburgu, na Krškem in v Brežicah. Pokali so topiči, slovenske žene in dekleta so nas obsipale s cvetjem, narod nas je burno pozdravljaval v znamenji slovenske trobojnice.

Vže v mraku smo dospeli do prve večje postaje na hrvaških tleh. Od daleč nam je donel nasproti gromoviti pozdrav na stotine v pestri svoji narodni noši zbranega naroda hrvaškega. Tamburaši so udarjali, „Liepa naša domovina“ se je iz tisoče grl razlegala v tihi poletni večer, vsem pa je sijala iz očí ona žarka ljubezen, ki spaja naša dva najbližja si naroda slovanska. Zvezinemu starosti je bil vročen krasen šopek. Žal da nas je neizprosno vlak tako naglo odpeljal dalje. A bilo je v Podsusedu, Savskem marofu, Stenjevcu zopet tako . . . Ginjeni, oduševljeni, srca polna iskrenih čuvstev smo se vozili dalje, vedno bližje svojemu cilju.

Južni kolodvor zagrebški je grmel burnih pozdravov na tisoče zbranega občinstva. V dolgem redu so stali Zagrebški Sokol, bulgarski „Junaki“ ter srbski „Dušan silni.“ „Ura“, „živi“, „zdravo“, „na zdar“ je odmevalo vse vprek. Le težko si je priboril v pozdrav besedo drugi podstarosta hrvaškega „Saveza“ dr. Lazar Car. Odgovarjal mu je v daljšem krasnem govoru prvi podstarosta Slovenske sok. Zveze dr. Otokar Rybař poudarjajoč, da smo prišli v prvi vrsti, da vrnemo Hrvatom njihov mnogobrojni izlet na slovenski vseslovenski zlet v Ljubljani. V hrvaškem jeziku nadaljujoč pravi

potem čuditi čez konsekvence in se ne vpije čez „propadanje morale“, če iščejo potem tudi ženske, ki imajo iste naravne nagone kot možki, v nepriznanih razmerah zadostitev najmočnejšega naravnega nagona. Tudi nasprotujejo nazori Wagnerja in njegovih jednakomislečih interesom buržoazije, ki potrebuje mnogo „rok“, da ima cene delavske moči, ki jo delajo potem zmožnim konkurence na svetovnem trgu. S tako malenkostno, iz kratkovidne filistrije izvirajočega obzorja in pripomočkov se ne zdravi velikansko vzraščajoča zla časa.

Zena v sedanjosti.

Spolni nagon. Zakon. Zakonski zadržki in ovire.

Plato se je zahvaljeval bogovom za osem dobrot, ki so mu jih izkazali. Kot prvo dobroto je smatral, da se je rodil kot prosti človek in ne kot suženj; druga pa je bila, da se je rodil kot možki in ne kot ženska. Slično misel izgovarjajo Judje v jutranji molitvi. Molijo: „Hvaljen bodi bog naš gospod in gospodar vsega sveta, ki me ni vstvaril kot žensko.“ Judinje pa molijo na onem mestu: . . . ki si me vstvaril po svoji volji.“ Nasprotstvo v stališču spolov se ne more izražati ostreje, kot se v izreku Platona in v različnosti judovske molitve. Mož je pravi človek, gospodar žene. S temi nazori Platona

govornik, da ima naš prihod tudi drug svojo globoki pomen. Prihajamo, da čestitamo bratom Hrvatoma na junaški zmagi nad sistemom črnega absolutizma. Hrvatje so spoznali nevhvaležnost Dunaja in so mu pokazali hrbet. Tedaj se je Dunaj spomnil, da ima pod svojo vlado tudi Slovence in Hrvate. Hotel si jih je pridobiti s sirenskimi glasovi. A vse je bilo brez uspeha. Slovenci ostanejo zvesti bratom onstran Sotle. Graničarji hrvatski so svoj čas ubranili Slovence pred Azijati, zdaj je dolžnost Slovencev, da branijo Hrvate pred nemškimi „Drang nach Osten.“

Navdušen odmev je našel ta pozdrav. A že je klical rog načelnikov v red, kar je bilo izvršeno v nekaj trenutkih. Slovenska Zveza je nastopila v svoji formaciji. Spredaj starosta in načelnik, za njima zastava ljubljanskega Sokola kot zvezina zastava, za njo staroste društev, za temi vse društvene zastave, na to članstvo brez razlike, kateremu društvu pripada, v zborih s šesterostopi.

Mimo goste žive ograje burno nas pozdravlja očega občinstva, mimo z narodnimi trobojnici bogato okrašenih hiš, na čelu godba, smo kmalu dospeli do zgradbe „Sokola“ in „Kola“. Tu je bilo dano povelje „razhod“, na kar smo si poiskali svoja stanovanja. Stanovanjski odsek se je dobro obnesel, v pol ure je bil vsak s svojo prtljago vred na svojem stanovanju. A žuriti se je bilo treba, da smo čim prej prišli na komers na vrtu „Sokola“ in „Kola.“ Prostrani so ti prostori, za tisoče je tu mesta, a kmalu ni bilo skoro toliko prostora, da bi stal drug poleg drugega. (Dalje prih.)

Grozodejstvo e. kr. vojaštva.

V Petrošenju na Ogrskem štrajkajo rudarji. Kakor navadno: vzrok je izsesavanje njih človeške moči. Delati morajo pod zemljo dvanajst ur, do jam imajo hoda 7—8 km. Torej pride ves čas, ki ga porabijo za svoje opravilo kot rudarji najmanj na 15—16 ur dnevno. Da se ne tirja toliko delavnih dnevnih ur niti od živine, je znano.

Toda, dasi morajo delati rudarji hujše nego žival, dobivajo za odškodnino sramotno nizko plačo. Najboljše plačani rudar dobi mesečno vsega vkup 81 kron 40 vin., od tega pa mu odštejejo (povzeto iz najboljšega mezdnege listka!)

za bratovsko skladnico	2 K 43 vin.
„ pokojninski sklad	2 „ 43 „
„ olje in razstreljiva	4 „ 98 „
„ najemnino za stanovanje	2 „ — „
„ godbeni sklad	— „ 40 „
„ cerkvene doneske	— „ 30 „
„ v konzumu rud. podjetja*)	44 „ 22 „
	56 K 76 vin.
ostane rudarju za ves mesec:	24 „ 64 „
	81 K 40 vin.

*) Ta konzum delavce grozno odira. Za sladkor morajo plačevati pri kg. 36 v. več nego pri trgovcih itd. Rudarji pa so vezani, kupovati v tem konzumu!

in Judov se strinja večji del moškega sveta. Tudi veliko žensk želi, da bi bile rojene kot moški. V tem razumevanju se zrcali stališče ženskega spola.

Ne oziraje se na to, „da je žena kot proletarka zatirana, je ona v sedanjem času privatnega imetka, le nekako spolno bitje. Cela množica zadržkov in ovir, ki jih mož niti ne pozna, obstojajo za njo in jo ovirajo pri vsakem koraku. Veliko, kar je dovoljeno možu, je njej prepovedano; cela množica družabnih pravice in prostosti, ki se jih poslužuje on, so pri njej pregreški in zločini. Ona trpi tako kot socialno, kakor tudi kot spolno bitje in težko je reči, v katerih odnošajih bolj trpi.

Med vsemi naravnimi nagoni človeka so poleg nagona jesti in piti spolni najhujši. Nagon, ploditi se, je potencirani izraz za „voljo k življenju“; vsakemu normalno razvitemu človeku je globoko vcepljen in ko postane zrel, mu je zadoščanje temu nagonu bistveni pogoj k fizičnemu in duševnemu zdravju. Luter je imel popolnoma prav, ko je rekel: Kdor hoče braniti naravnemu nagonu in ne dopuščati kot hoče to narava, kaj dela družega, ker on hoče braniti, da je narava narava, da ogenj ne peče, voda ne moči, človek ne je, ne pije in ne spi“. To so besede, ki bi jih

Najslabše plačani rudarji prejmejo mesečno brez odbitkov le 40 K 34 vin. Ker so denarne kazni na dnevnem redu, in jim odštejejo vse gorej navedene odbitke, se je zgodilo mnogokrat, da so zapisali rudarju dolg mesto da bi mu izplačali kaj v gotovini. Rudarji so se končno takemu izkoriščanju uprli in stavili svoje zahteve: 8urni delavni čas, najmanjša plača v akordu na dan 4 K, najnižja mezda za mladoletne 2 K 40 vin.; zvišanje pokojninske rente, dvojno mezdo za nedeljsko opravilo, človeško postopanje s strani paznikov in pripoznanje rudarske organizacije.

Ravnateljstvo podjetja se je tem zahtevam uprlo, na kar je sledil napovedani štrajk. Toda ravnateljstvo podjetja je dalo nedavno tega okrožnemu sodniku za njegovo hišo ves potrebni material za stonj, in okrožni sodnik se je izkazal z daj hvaležnega.

Zgodilo se je zdaj nekaj najsrमतnejšega, kar je mogoče v habsburški monarhiji.

Rudarji so dobili od oblasti dovoljenje za shod na prostem. Zbranih je bilo do 4000 na prostoru, ki meji na eni strani na visokonavpično skalovje, tik tega leži veliko močvirje, drugače pa je prostor na treh straneh odprt. Tu so zborovali štrajkujoči in pričakovali izida pogajanja, ki ga je imel vladni zastopnik z vodstvom podjetja. Res pride ob napovedani uri posredovalec v družbi 120 žandarmov, treh kompanij pehote in okrožnega sodnika Janzaja, ki je tudi prinesel odgovor štrajkujočim. Ta seveda ni bil dovoljen, ker ni hotelo podjetje rudarjem ničesar dovoliti. Sodnik je opozoril nato štrajkujoče, naj se vrnejo zopet na delo in zahteval, da se razidejo tekom petih minut, in če ukaže vojaštvu, da stopi naprej. Od rudarjev ni smatral nihče te grožnje resno, tem manj, ker je politična oblast njih sestanek dovolila.

Vse drugače pa sodnik Janza. Ko je minulo pet minut, prosi poveljujočega častnika, naj stori vojaštvo svojo nalogo. Zadoni povelje „Nabijte puške“. Izmed v travi ležečih delavcev se nihče ne gane. Oficir vpraša sodnika trikrat, ali naj res ukaže sprožiti. Sodnik je vprašanje dvakrat potrdil, tretjič je dejal šele, da zadostujejo bajoneti. Trobenta č je zatrobil potem za napad in vojak so drli s treh strani z nasajenimi bodali nad rudarje. Do tristo oseb je bilo takoj v prvem trenutku zabodenih ali posekanih s sabljami, štirideset med njimi je težko ranjenih. Rudarji so ranjeni vsi v hrbet. Ko so hoteli ubežati štrajkujoči preko železniškega nasipa, so jih čakali tam orožniki z nabodenimi bajoneti. Srečno so ušli samo tisti rudarji, ki so mogli tavaje do pasu v blatu zbežati preko močvirja.

Trava in skalovje, vse je bilo oškropljeno s krvjo. Prst, na kateri se je poznala kri, so

morali usekati v kamen nad cerkvenimi vratmi, v katerih se tako goreče pridiguje zoper „pregrešno meso“. Bolje ne more noben zdravnik in noben fiziolog zaznamovati naravno potrebo spolnega zadoščanja v zdravem človeku.

Zapoved človeka napram sebi, ki jo mora izpolnjevati, če se hoče razvijati na normalen in zdrav način, je, da ne zanemari nobenega dela telesa in da zadošča vsakemu naravnemu nagonu. Vsaki člen telesa mora izvrševati funkcije, ki so mu določene od narave, sicer je človek sam kaznovan, ker trpijo in se pokvarijo dotični organizmi. Postave fizičnega razvoja se mora ravno tako proučavati in se po njih ravnati, kakor postave duševnega razvoja. Duševno delovanje človeka je izraz fiziološkega stanja organov. Zdravje prvega je v tesni zvezi z zdravjem zadnjega. Napake v prvem vplivajo slabo na zdravje drugega. Ali tudi živalske strasti ne zavzemajo nič nižje stopnje kot takozvane duševne. Eni kot drugi so le posledice celokupnega organizma in se medsebojno vplivajo. To velja tudi za moža in ženo.

Iz tega sledi, da je poznanje lastnosti spolnih organov ravno tako potrebno, kot onih organov, ki povzročajo duševno delovanje in da mora človek za vse jednako skrbeti. Vedeti mora, da ne smejo biti organi in nagoni v člo-

prerahljali orožniki in vojaki z bajoneti; kri s skal so opraskali in zamazali s prstjo — in zdaj nastane vprašanje: ali je tako grozodejstvo v naši monarhiji dovoljeno? Poštni brzojavni urad ni hotel sprejeti brzojavne pritožbe tako trpinčenega delavstva na ministerstvo za notranje zadeve — kaj menijo, da pokrijejo svoja grozodejstva s tem, da zamaše svojim zatiranecem usta?

Kako morejo oblasti zagovarjati čin take podivjanosti? Meni svoje uradnike pustiti zopet tako brez kazni, kakor se je že sto in stokrat zgodilo?

Politični pregled.

Cesar in Jugoslavlani.

Ko se je raznesla vest, da se namerava vdeležiti letošnjih pomorskih vaj v dalmatinskem vodovju naš cesar in stopiti ob tej priliki prvič tudi na bosansko-hercegovska tla, se je pričelo pečati s tem vse jugoslovansko časopisje in vsa javnost. Dalmatinci so izjavljali, da ne marajo ne pomorskih vaj ne ničesar drugega, če se jih je zdaj že toliko let tako preziralo. Tudi največji časopisi so se pečali z vprašanjem Dalmacije in vse je govorilo o „zopetni osvoboditvi“ te dežele. S tem je v zvezi tudi ona komisija na Dunaju, ki ima posebno nalogo, storiti kar mogoče za — Dalmacijo. To v tistem hipu, ko so zaklicali Dalmatinci: proč od Dunaja! Vsa polemika v časopisju, ki se je razvila vsled zaznanitve, da namerava cesar v Dalmacijo in Bosno-Hercegovino, pa je moralo biti vladi skrajno neljuba, ker jih je slišala ob tej priliki mnogo resničnih, a zato nič manj gorkih besed. Zdaj pa je naenkrat prisostvovanje cesarja pri manevrih in njegov prihod v Dalmacijo, Bosno in Hercegovino odpovedan, češ da je vladar še nekoliko prehlajen od zadnjega bivanja v Ištu...

Razmere v Rusiji.

Vse kaže, da ni več pričakovati, da se izvedejo reforme na Ruskem mirnim potom. Položaj je naravnost nevzdržljiv. Mnogo podjetij je zaprtih, v drugih tovarnah zopet polovico ali več odpuščenih, ker ni obrata. Število brezposelnih narašča tako od dne do dne. Ruski list „Oko“ pravi, da rodi pomanjkanje hudodelstvo. „Novij Putj“ poroča, da se množe samomori brezposelnih, po ulicah v Odesi je našla policija mnogo brezposelnih, onesvečenih vsled lakote. Javna dela so oblasti vsled revolucionarnega gibanja odpravile in „Tovarišč“ vprašuje, ako naj odpravijo tudi brezposelne delavce.

Hujše nego to, je gibanje med kmeti. Ti so pričeli nastopati mnogo opasneje nego lani ob tem času. Napadajo graščake, zažigajo gozdove. Jako nevarno je gibanje kmetskega

veku, ki so bistveni del njegove narave in v gotovih življenjskih perijodah celo glavni deli, stvar napačnega sramu in popolnega neznanja. Iz tega sledi dalje, da morajo poznati moški in ženske fiziologijo in anatomijo spolnih organov in njihovih funkcij, ravnotako kot druge znanosti. Če bi natančno poznali našo fizično naravo, bi marsikatero življenjske razmere drugače razumevali. Gotovo bi potem stremili za tem, odpraviti zla, ki jih sedaj družba molče trpi. V vseh družih stvareh velja znanje za čednost, velja za najlepši cilj človeka, a samo znanje o stvareh, ki so v tesni zvezi z bistvenostjo in zdravjem našega „Jaz“ in podlaga družabnemu razvoju, samo tu ne.

Kant pravi: „Mož in žena skupaj tvartata popolnega in celega človeka, eden spol spolnuje družega“. Schopenhauer razlaga: „Spolni nagon je najpopolnejše izražanje volje živeti, s tem tudi koncentracija vsega hotenja“. Dalje: „Priznavanje volje k življenju se koncentrira v aktu roditi in to je njen najodločnejši izraz“. Soglašujoč s tem pravi Mainländer: „Težišče človeškega življenja leži v spolnem nagonu. Samo on zagotovi individiju življenje, ki ga predvsem hoče... Človek ne daje nobeni stvari toliko resnosti kot aktu roditi in pri nobenem drugem delu ne koncent-

ljudstva po takozvanem ozemlju „črne prsti“ t. j. notranje Rusije in Malorusije, pokrajin ob reki Volgi in severnih deželah do Moskve. Organizirani so tudi kmetje v gubernijah ob avstrijski meji in južno do Krima. Vre po celem Kavkazu. Po mnogih krajih ne zapuste graščaki svojih posestev nikdar brez vojaškega spremstva.

Iskra v preteči vstaji preti biti l a k o t a vsled slabe letine. 33 gubernij mora kmalu stradati (vseh gubernij je 48.) Zemstva, ki so zborovala minuli teden v Moskvi, so se izjavila, da bo treba najmanj 375 milijonov kron, da se prizadetim kmetom vsaj toliko pomore, da ne umro lakote.

Pod takimi razmerami je lahko umljivo, ako revolucionarno gibanje tako sijajno napreduje.

Štajersko.

Pri celjski „Domovini“ so kaj čudni gospodarji. Ljudje so zastarelih srednjeveških nazorov. Kot odgovor na dopis bivšega urednika g. Spindlerja stoji v zadnji „Domovini“ mejdrugim: „Ljudje dobrih šeg ne poslušajo tožeb služabnikov proti prejšnjemu gospodarju... „Služabnik“ seve ni nihče drugi nego bivši urednik Spindler, „gospodarji“ pa so, no tisti možje, ki jim je po nerazumljivem naključju v 20. stoletju poverjena usoda „časopisa.“ Tem „gospodarjem“ povemo, da se je ob takih zmedenih pojmi in nazorih že marsikateremu „gospodarju“ zrušilo njegovo „gospodarstvo“ in prokujemo jim, da se bo tako gotovo kakor je amen v očenašu zrušilo tudi „gospodarstvo“ celjskih mogotcev.

Kranjsko.

Program narodno-napredne stranke reklamuje „Slov. Narod“ nekako za se, češ da je en programu dal prave misli. Ne glede na to, da to ni res, je treba tako izvrševalnemu odboru kakor tudi „Slovenskemu Narodu“ povedati na uho, da je „Slovenski Narod“ s tem napravil jako slabo uslugo narodno-napredni stranki. Bolj diskreditirati tega programa se ne more kakor če ga hvali „Slov. Narod“ ali ga pa celo proglašajo za svoje dete. Kajti v tem slučaju bi moral vsakdo takoj na prvi hip spoznati, da je ves ta že objavljeni načrt programa e n a s a m a v e l i k a h i n a v š č i n a. Druga trditev Narodova kakor da je dr. Tavčar izmed starih eden najbolj delavnih članov liberalne stranke, nam je prikradla le lahen usmev na ustni. Sedaj še-le razumemo, zakaj je liberalna stranka tako rapidno propadla.

Skrajni terorizem hoče uvesti tudi naša klerikalna stranka s svojim glasilom Slovenec

trira toliko in na tako očitiden način intenziteti svoje volje, kot ravno v tem aktu“. In predvsem se izraža B u d h a: „Spolni nagon je ostrejši kot palica, s katero se kroti divje slone; on je bolj vroč kot plamen, on je kot pušica, ki predere duševnost človeka“.¹⁾

Pri taki intenziteti spolnega nagona se ne smemo čuditi, da vpliva spolno vzdržanje pri enem kot drugem spolu, tako na živčevje človeškega organizma, da povzroča dostikrat različne bolezni, da včasih celo blaznost ali smrt. Seveda spolni nagon ni pri vseh jednako močen in se lahko temu odpomore z vzgojo in brzdanjem, posebnost pa s tem, da se varuje dražiti ga z raznimi zabavami, čitanjem in sličnim. Splošno je pri ženskah lažje kot pri moških, da se ne občuti naravnega nagona, da obstaja pri nekaterih celo zoprnost napram spolnemu aktu. Ali to je majhno število, pri katerih so merodajne fiziološke in psihološke razmere. Spojitev spolov je eden največjih zakonov živčevja narave; mož in žena sta mu podvržena kot vsa bitja in ga ne smeta prekoračiti ne da bi trpel s tem njih organizem — posebno v zreli dobi“.²⁾

¹⁾ Mainländer: Philosophie der Erlösung. II. zv., 12 eseji. Frankobrod ob M. 1886.

²⁾ Dr. A. Debay: Hygiène et Physiologie du Mariage. Pariz 1884. Citat: „Im freien Reich“, od Irme pl. Troll Borostyani. Curih 1884.

in Domoljub. Znano je, da so priredili vsi protiklerikalni elementi po Slovenskem mnogo protestnih shodov ob času, ko je zboroval v Ljubljani tretji katoliški shod. Tak shod je bil tudi v Št. Petru na Notranjskem, ki mu je predsedoval učitelj Engelman, ki je slučajno nastavljen zdaj pri neki šoli družbe sv. Cirila in Metoda. Na shodu je govoril Josip Kopač iz Trsta. Ko je končal ta s svojim govorom, se mu je predsednik zahvalil za izvajanja in trud. Tako zahvalo je tirjal že navaden takt — in glej! Zdaj pride „Domoljub“ in kliče Ciril Metodovo družbo proti svojemu nastavljenju, češ da je predsedoval Engelman socialno-demokratičnemu shodu itd. Kaj briga Družbo ali kak drug javen urad, kaj počne njegov nastavljenec zunaj uradnih ur. Kaj meni klerikalna, da se damo terorizirati po njej? Tak način boja je najsrabotnejši, ki je sploh mogoč: za tistih par goldinarjev na mesec, ki jih dobiva človek za opravljanje dovolj naporenega dela, naj proda še svoje politično prepričanje! Na III. kat. shodu so tako doneče govorili o svobodi — hočete ma svobodo samo za-se, drugim pa okove na roke? To je ljubezen do bližnjega! Sicer pa, kdaj so še bili nazadnjaki za svobodo tiska in govora? V svojem sreju nikdar.

Lokalna železnica Kranj-Tržič. Pogajanja o koncesiji lokalne železnice Kranj-Tržič so končana. Koncesija gradbe se je poverila veleposestniku baronu Bornu pri sv. Katarini, v zvezi s tovarnarjem Gassnerjem in županom Mallyjem. Železnica se financira po 1,750.000 kron državne garancije, dežela in zasebni udeleženci so zagotovili 320.000 kron. Progo zgradi in upravlja država. Dela razpišejo v nakrajšem času.

Peš v Rim sta odšla slovenska visokošolca polubrata Fr. Valenčič in Ferdo Kranjec, doma iz Ilirske Bistrice. Ferdo Kranjec je potoval pred tremi leti peš iz Ljubljane v Prago in zopet nazaj. Že pred dvema leti je nameraval peš v Rim, pa ker mu je zbolel sopotnik, se je kmalu vrnil. — Ker potujeta polubrata za stavo, se je nadejati, da svojo pot srečno končata, zlasti ker so zdaj vremenske razmere po Italiji ugodne.

The Company Theater „Orient“ prične od četrtka naprej v Mestni dvorani s svojimi predstavami. To gledališče je edino te vrste, ki prikazuje uprav umetniško življenje in trpljenje našega Zveličarja. Med drugimi omenjamo poslednji Obrenović, Faust, in mnogo prizorov iz življenja. Slike so najboljši proizvodi današnje tehnike iz Pariza. Dvorana Mestnega doma je elegantno opremljena. Besedilo je izključno slovensko. Med predstavo igra koralna glasba harmonija; a medgodbo oskrbuje ljubljanski sekstet.

Debay navaja med boleznimi, ki so nastale vsled nedelavnosti seksualnih organov, satirizirajo, nymphomanijo in histerijo, in pravi dalje, da vpliva celibat zelo slabo na intelektualne zmožnosti človeka — posebno pa žene. O škodljivosti spolne vzdržnosti pri ženah se izraža Busch v svojem delu „Spolno življenje žene opisano v fiziološkem, patološkem in terapevtskem smislu“, med drugim: Vzdržnost so smatrali za ženski spol v vseh časih za škodljivo. Gotovo je, da vplivata razuzdanost kakor vzdržnost jednako slabo na ženski organizem in se pokažejo posledice močnejše in intenzivnejše kot pri moškem“.

Sme se torej reči, da je v tem smislu, kako se kažejo in izražajo pri spolih nagoni in vse življenje kakor z organičnega tako tudi z duševnega stališča, človek najpopolnejši, bodisi moški ali ženska. Vsaki spol je prišel do najvišje dovršenosti samega sebe.

„Pri omikanem človeku“, pravi Klenke v svojem spisu: „Das Weib als Gattin“, je postavljeno seveda prisiljenje spolnega življenja pod vodstvo od razuma diktiranega npravnega principa. Ali niti pri najvišje mogoči prostosti bi ne bilo možno udušiti ta vedni opomin ploditi se, ki ga izraža narava v organizmu obeh spolov. Tam, kjer ne izpolnjujejo zdravi moški

Baron Appel. V Gradiški je umrl minuli petek bivši načelnik bosansko-hercegovske vlade, baron Appel, v starosti nad osemdeset let. Pokojnika so prepeljali na Dunaj. Appel je bil poleg drugega tudi hraber vojak. V Italiji (Solferino) je dobil leta 1859. kot major sicilijanskih ulanov najvišje vojaško odlikovanje, red Marije Terezije. Ob času ima ta red v cel Avstriji samo še enega člana, kapitana ogrske garde trabantov in razministra — barona Fejervarija. Tudi ta je dobil svoje odlikovanje o priliki bojev okrog Solferina.

Prosveta.

Krpanova kobila. Kakor smo že poročali meseca julija, izda ljublj. založnik L. Schwentner v kratkem Cankarjevo jubilejno knjigo, ki bo nosila gorenji naslov. Ta knjiga bo deseta Cankarjeva knjiga, ki izide v zalogi L. Schwentnerja in temu dogodku tudi primerno opremljena. V Krpanovi kobili izidejo nekateri že znani Cankarjevi spisi satirične vsebine, poleg teh tudi še novi, doslej nikjer ne objavljeni. Tej knjigi ne dobimo primera v vsej dosedanji slovenski literaturi. Tega se je zavedal i založnik, zato je dal napraviti po znanem našem risarju Hinku Smrekarju mnogo ilustracij za to izvanredno publikacijo. Risbe so že vse izvršene: istotako kakor knjiga, so tudi one do sedaj brez primere med nami Slovenci. Zasnovanje njih ideje, rekli bi, tekmuje z vsebino knjige! Cankarja predstavi H. Smrekar slovenski publiki v imenitni karikaturi. Cankarja — in tudi nas same!

Zakonito zavarovano.
Vsako ponarejanje in ponatiskovanje kaznjivo.

Edino pravi je

Thierryjev balzam

le z zeleno znamko z nuno.

Staroslaven, neprekosljiv zoper motenje prebavljanja, krče v želodcu, koliko, prehlajenje (katar), prsne bolezni, influenco itd. itd.

Cena: 12 malih ali 6 dvojnatih steklenic ali 1 velika posebna steklenica s patent. zamaškom K 5.— franko. Thierryjevo centifolijsko mazilo splošno znano kot „non plus ultra“ za vse še tako zastarane rane, vnetja, poškodbe, ture in otekline vseh vrst. — Cena: 2 lončka K 3:60 franko razpošilja le proti predplači ali povzetju 34

Lekarnar A. Thierry v Pregradi pri Rogoški Slatini.

Brošuro s tisoči zahvalnih pisem zastonj in franko. Dobiva se skoro v vseh lekarnah in medicin. drogerijah.

Z malo glavnico si je prav lahko zagotoviti dober obstanek z ureditvijo manipulacije z žganjem v malem obsegu, eventuelno z malim žgalnim kotlom v svrhu destilacije žganja in špeciialitet likerjev. Navodila in namenu primeren pouk brezplačen. — Dopisi naj se pošiljajo pod „Lukrativ št. 127“ na anončno ekspedicijo Ed. Braun, Dunaj, I., Rotenturmstrasse 9.

in ženski individuji to dolžnost napram naravi, ni bila to prostovoljna odločitev odpora, tudi tam ne, kjer jo izdajajo za tako ali pa napačno zaznamujejo kot prsto voljo, nego posledica socialnih zaprek in zahtev. Te socialne zapreke in zahteve zmanjšujejo pravice narave, pustijo veneti organe, in dajejo tudi celokupnemu organizmu tip zaostale rasti in razvoja, tip spolnega nasprotja in povzročajo z oslabljenjem živčevja bolezni na duhu in telesu. Mož postane ženska, žena moški, v postavi in značaju, ker se ne razvije spol, ker ostane človek enostranski in se ne izpopolnjuje samega sebe, ne pride do viška svoje bitnosti“. In dr. Elizabeta Blackwell pravi v svojem spisu „The moral education of the young in relation to sex“: „Spolni nagon eksistira kot neobhodno potrebni življenjski pogoj in kot pogoj ustanovitve družbe. On je najmočnejša moč v človeški naravi. Nerazvit, nobeden predmet misli, ali vendar centralni ogenj življenja, je ta neizogiben nagon naravni varuh pred vsako možnostjo uničevanja“.

(Dalje prih.)

Globoko užaljeni naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem pretužno vest, da je naš ljubljani soprog, oziroma oče, svak in stric, blagorodni gospod

ANTON ZARNIK

posestnik, trgovec, obč. svetovalec itd. na Krtini

danes ob 12. uri opoldne v 55. letu starosti po dolgi in mučni bolezni, previden s svetotajstvi za umirajoče, mirno v Gospodu zaspal.

Zemeljski ostanki predragega pokojnika se prenese v sredo 12. t. m. ob 9. uri dopoldne iz hiše žalosti na Krtini na pokopališče k sv. Lenartu, kjer se po opravljenih sv. mašah zadušnicah polože k večnemu počitku. Več sv. maš zadušnic pa se bode bralo v farni cerkvi v Dobu in v raznih drugih cerkvah.

Blagega rajnega priporočamo v molitev in blag spomin.

Na Krtini, dne 9. septembra 1906.

Ana Zarnik roj. Jarc
soproga.

Josip
sin.

Ana, Mici, Francka, Ivanka, Rezika
hčere.

Jakob Jarc, Franc Jarc, Marija Jarc
svaka. svakinja.

Vsi nečaki in nečakinje.

Razpošiljanje blaga
na vse kraje sveta!

Najcenejša, največja
eksportna tvrdka!

H. Suttner urar Ljubljana

priporoča svojo veliko, izborno zalogo finih

švicarskih ur

brilantov, zlatnine in srebrnine v ve-
liki izberi po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago res fino in dobro,
je to, da ga razpošiljam po celem
svetu. Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko sam prepriča.

Prosim, zahtevajte veliki novi cenik, ki se
pošlje zastoj in poštne prosto. 26-11

Iščemo zastopnikov

na vseh sposobnih tržiščih za prodajo naših prvovrstnih strojev
za posnemanje mleka

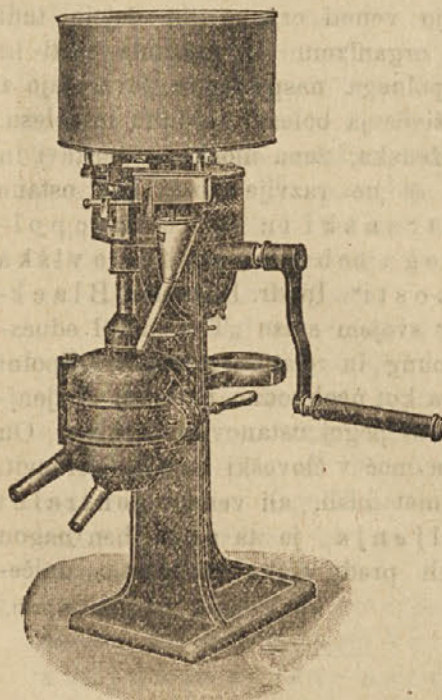
originalnih Meys-posnemalnikov

Prosto viseč, na kroglastih ležiščih tekoč izločilni bobnič,
igraje lahek tek, kolesovje je popolnoma pokrito, olja se porabi
zelo malo, posnemanje je najnatančnejše, trpežnost največja. —
Spričevala o 12- in večletni uporabi.

Edini izdelovatelji: 6-2

Jos. Meys & Co., Hennef (Sieg) (Nemčija).

Oglasijo naj se le taki kupci, ki bodo kupili stroje
za lasten gotov račun.

Prva kranjska tvornica klavirjev v Ljubljani
Rimska cesta 2. Hilšerjeve ulice 5.

WARBINEK-OVI
piani so neprekosljivi!

Klavirji, harmoniji, tudi samoigralni, električni.
Prodaja se tudi na obroke. Stare klavirje jemljem
v zameno. Dajem tudi naposodo. Uglasevanja in
poprave se izvršujejo točno in dobro. Solidne
cene. Petletna garancija. Prepričajte se osebno.

Vir zdravja so
brezalkoholne pijače

mej temi s pomočjo
Maršnerjevih šumečih limonadnih bonbonov
okus malin, citron, jagod, črešenj,
dišečih jagod prirejene

šumeče limonade
nedosežne.

Edino pristne s to varstveno znamko.

Vsakoletna poraba nad 40 milijonov.

Edini izdelovalec

Prva češka akcijska družba
orientalnih sladkornih in čokolad-
nih izdelkov

Kraljevi Vinogradi, prej A. Maršner.